

www.domtopraca.pl

Łączenie opieki i świadczeń rodzinnych dla opiekunów z aktywnością zawodową

Szkolenie dla INSPRO

Łódź 2017

Dr Rafał Bakalarczyk

Projekt dofinansowany
ze środków
Programu Fundusz
Inicjatyw Obywatelskich

Układ prezentacji

1. Praca i opieka (badania Eurofound)
2. Uzawodowienie „domowej” (nieformalnej/rodzinnej) opieki
3. Świadczenia, na jakie mogą liczyć opiekunowie
4. Co wpływa na dezaktywizację zawodową opiekunów
5. Konsekwencje dezaktywizacji zawodowej
6. Wcześniejsze próby stworzenia wsparcia dla pracujących opiekunów
7. Rozwiązania przyjęte w ramach programu „Za życiem”
8. Co można w tej sprawie zrobić?

Co pokazują badania europejskie

W UE – 7% pracujących mężczyzn i 11% pracujących kobiet świadczy opiekę (codziennie lub przynajmniej kilka razy w tygodniu), zwłaszcza w wieku 50-65+ (10% pracujących mężczyzn i 14% pracujących kobiet)

W UE około 50% opiekunów godzi sprawowanie opieki z pracą

Od 7 do 21% nieformalnych opiekunów ogranicza wymiar pracy i od 3% do 18% wycofuje się z rynku pracy (źródło: Raport Komisji Europejskiej cytowany przez ETUC

- Wśród pracujących mających wśród bliskich osoby wymagające opieki, 90% mężczyzn pracuje w pełnym wymiarze czasu i jedynie 50% kobiet
- 14% pracujących opiekunów deklaruje, że cierpi na depresję i ponad dwa razy więcej opiekunów niepracujących zawodowo (European Quality Survey)

Polska ma najmniej hojny system wsparcia jeśli chodzi o godzenie pracy z opieką

Źródło: Eurocarers, Reconciling work and care. The need to support to carers, w oparciu o wyniki badania

Working and caring: Reconciliation measures in times of demographic change – Eurofound, 2015

„Uzawodowienie” domowej opieki nad niepełnosprawnymi

- Potraktowanie opieki domowej jako pracy i wynagradzanie oraz zabezpieczenie jej analogicznie do pracy najemnej
- Kwestia uzawodowienia w protestach rodzin osób niepełnosprawnych w latach 2012-2015 (dążenie do zrównania świadczeń pieniężnych z wysokością płacy minimalnej)
- Jak rozumieć uzawodowienie:
 - czy tylko w wymiarze wyłącznie finansowym, czyli świadczenia z tytułu opieki w wysokości płacy (minimalnej?) w gospodarce?
 - czy też w innych wymiarach, upodabniających status opiekuna do statusu pracownika (a więc np. z uwzględnieniem uprawnień urlopowych, zabezpieczenia społecznego, w tym emerytalno-rentowego etc.)
 - dylematy towarzyszące uzawodowieniu i jego ewentualne słabe strony
 - czy i na ile w Polsce opieka nad niepełnosprawnymi (niesamodzielnymi) została uzawodowiona?

Na jakie świadczenia mogą liczyć opiekunowie

- Świadczenie pielęgnacyjne (jeśli podopieczny jest dzieckiem lub stał się niepełnosprawny w dzieciństwie) – 1406 złotych netto pod warunkiem pełnej dezaktywizacji zawodowej i obowiązku alimentacyjnego
- Specjalny zasiłek opiekuńczy (gdy podopieczny stracił samodzielność w wieku dorosłym) – 520 złotych netto pod warunkiem pełnej dezaktywizacji, obowiązku alimentacyjnego i kryterium dochodowego poniżej 764 złotych netto na osobę
- Zasiłek dla opiekuna (gdy podopieczny stracił samodzielność w wieku dorosłym) – 520 złotych, bez kryterium dochodowego ale pod warunkiem, że wcześniej pobierał świadczenie pielęgnacyjne i utracił je z końcem czerwca 2013 roku.

Świadczenia dla podopiecznych:

- zasiłek pielęgnacyjny – 153, dodatek pielęgnacyjny – 208 złotych
- renta socjalna, renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy

Liczba przyznawanych świadczeń dla opiekunów

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Informacja o realizacji świadczeń rodzinnych w 2015 r., Warszawa, czerwiec 2016, s.20-21 i 26

	Świadczenie pielęgnacyjne	Specjalny zasiłek Opiekuńczy	Zasiłek dla opiekuna	Sumie
Średnia miesięczna liczba wypłacanych świadczeń w 2015 roku	111,7 tys.	26,8 tys.	57,6 tys. Osób	196,1 tys.

Jakie czynniki wpływają na zjawisko dezaktywizacji zawodowej opiekunów

- zasady dostępu do świadczeń pieniężnych
- niepozwalające na godzenie pracy z opieką realia polskiego rynku pracy
- ograniczony dostęp do wsparcia usługowego

Skutki dezaktywizacji zawodowej

- **socjalno-dochodowe** - większe zagrożenie ubóstwem w gospodarstwach, w których sprawowana jest opieka i opiekun zrezygnował z pracy
- **emerytalne** – niski poziom odprowadzanych składek, niskie, ryzyko ubóstwa w starszym wieku
- **zawodowe** – trudności w powrocie na rynek pracy po ustaniu opieki
- **społeczne** - ograniczone kontakty społeczne, większe ryzyko izolacji społecznej ze wszystkimi tego skutkami
- **psychiczne** - większe zagrożenie depresją
- **życiowe** - niewykorzystanie indywidualnego doświadczenia i potencjału zawodowego potencjału, brak realizacji aspiracji
- **dla gospodarki** utrata potencjalnych pracowników i korzyści wynikających z ich wkładu w bogactwo narodowe
- **dla państwa** utrata pieniędzy z odprowadzanych podatków i składek do budżetu i systemu zabezpieczenia społecznego

Próby wsparcia opiekunów chcących godzić pracę z opieką 1 – projekt Augustyna

- projekt ustawy o pomocy osobom niesamodzielnym (tzw. projekt Augustyna) – czek opiekuńczy jako formuła rozwoju rynku usług opiekuńczych, które odciążąby opiekunów i umożliwiłyby im choćby częściową aktywność zawodową;
- projekt wyłączał z możliwości korzystania z czeku opiekunów pobierających ŚP, ZDO, SZO.;
- ostatecznie ustawa nie weszła w życie.

Aktywizacja opiekunów w Programie „Za Życiem”

- zmiany w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, które weszły w życie od 1 lipca br.
- zachęty dla pracodawców zatrudniających opiekunów
(dofinansowanie pensji, dotacja na wyposażenie stanowiska pracy dla opiekuna, grant na teleopiekę)
- wsparcie (w formie dotacji lub pożyczki) na preferencyjnych zasadach w założeniu działalności gospodarczej lub spółdzielni socjalnej przez opiekunów
- zachęty dla tworzenia miejsc opieki i rehabilitacji dla dzieci z niepełnosprawnością
- „aktywne” instrumenty rynku pracy także dla opiekunów nie mających statusu osoby bezrobotnej

Zmiany nie przewidują możliwości godzenia świadczeń pieniężnych z pracą

Wnioski

- Dotychczasowe projekty i zmiany ustawowe, w tym te w ramach programu „Za życiem” pomijały kwestie godzenia pracy w jakimkolwiek wymiarze z pobieraniem świadczeń pieniężnych związanych ze sprawowaniem opieki. Czy było to słuszne?

Wydaje się, że także opiekunowie na co dzień pobierające świadczenia związane ze sprawowaną opieką również w pewnym zakresie powinny mieć możliwość uczestnictwa w rynku pracy

Możliwe kierunki zmian w ustawie o świadczeniach rodzinnych

- Umożliwienie łączenia pobierania ŚP, ZDO czy SZO z dorabianiem, limitowanym według:
 - a) Wymiaru czasowego pracy (np. możliwość przepracowania w tygodniu/miesiącu nie więcej niż x godzin)
 - b) Wymiaru czasowego opieki (możliwość przepracowania tyle by łączny czas poświęcony podopiecznemu nie był mniejszy niż x godzin)
 - c) Wymiaru finansowego pracy (możliwość pracy ale pod warunkiem, że dochód uzyskany tą drogą będzie nie większy niż x złotych)
 - d) Miejsca wykonywanej pracy (możliwość dorabiania do ŚP, ZDO czy SZO , ale tylko w ramach tzw. telepracy)
 - e) Braku strat po stronie podopiecznego (możliwość dorabiania, ale pod warunkiem, że nie będzie to kosztem potrzeb osoby wymagającej opieki i poświęconej mu uwagi)